

ARGIUNEAK

GABON

—Ikatola-kumeek ez dakie Olentzero besterik kantetan, ala?
 —Bai, badakie gauza geiago.
 —Ez dau emoten. Ez dot entzun "Olentzero... botilla arduakin" besterik. Ez ETB berak be...
 —Olentzero'n arazoa naiko naaspillatua da eta argitasun apur bat bear dau.
 —Lengo kanta zaarrak aztuta dagoz.
 —Kantu zoragarriak daude gure artean, auxe bezelakoak:

Gabaren erdian / Jesus jaio da
 alaiki ta bizkor / goazen Belen'a.
 Illuna dago / ez da agiri izarrik
 baña nik ez det / argi bearrik.
 Zu nere argitzaille / Jesus maitea
 nun billa zu baiño / argi obea.

URTE ZAAR-URTE BARRI

—Ara zer kantaten eben Lekitto'n.
 Lekitto'n, Ondarroa'n, Bermio'n... Badakit zer kanta biar dozun.
 —Kantaixu, ba.
 Urte barri barri / txarri belarri
 daukonak ez daukonai / eman biko sarri.
 Intxaurtxu bi / iru kastaña...
 (eta ezer emoten ez ebenian)
 atsuak dauko / popan berakatzatza
 aguriak dauko / usker usaña.
 —Azken ori zantarra dok; Naparro aldi obeto esaten dabe?
 Ur goiena ur barrena
 Urte barri egun ona
 Etxe onetan sartu dedilla
 pakearekin osasuna

IRU ERREGE

Tarteka gure erriak ez dau izaten errespeto aundirik orrelako kantetan: Olentzero begi gorri, nun arrapatu dek arrai ori?
 —Ba Iru Erregeen kantak be ez dautse begirune aundirik erakusten onelako kanta onetan:
 Iru errege datoz / kale nagusitik
 tripa arduaz beteta / ezin egon zutik.
 Meltxorrek eltzen dio / Kasparri besotik
 ez muturrez aurrera / erortzea gaitik.
 — Orrelako abestiak zentzun bako sakristauren batek asmako abazan tabernaren batean.
 — Bai, badakixu zer esaten eben erderaz: Los dineros del sacristán / cantando vienen y cantando van.
 —Bañan, Iru Magoek Fedearen aitorle izan ziran eta Izarrari

sinistu... Tratu oberik merezi eben gugandik.

—Ori ez dok keskatzekoa; gure artean orren antzeko bertsolari adar jotzallerik ez dok sekulan paltau.

Jentillak ziran eta geu be bai; orregaitik edo, gaurko egunez gizon kristiñau euskaldunen eguna zan eta asko bezin asko aitor ta eta Jaunartzea egitera gaurko egunez urreratzen ziran.

—Ondo begiratu ezkeroz, Fedea eskatu bear Mago oieri...

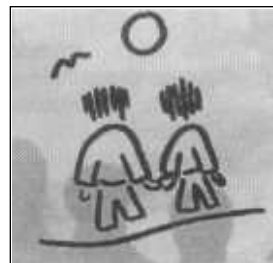
—Sinismena, Itxaropena eta Maitasuna; iru direnez, bakoitzari bat...

ARRIMA, ARRIMA, PASKUALATXO

— Maitasuna eskatu bear dala diñozu?
 —Guk urrea eskatzen besterik ez dakigu; baña, urrearekin eta maitasun gabe, bikoteak ez du asko irautzen.
 —Eta, maitasunarekin bakarrik, zer? Contigo pan y cebolla?
 —Diru askorik gabe; baña maitasun beroakin, bizitza asko errezten da... Ez dozu sekulan Arrima, arrima Paskualatxo, entzun?
 —Ez.
 — Ekaitzak gogor jotzen eban gau illun batean, Praisku aberatsa (abere asko ebana) goizeko ordu txikietan jeiki eta mendira doa, sakabanatutako ardiak batzera.
 —Ori edonok egiten dau, artzaiña ba'da.
 — Aldameneko etxetxoan Potolo eta Paskualatxo bizi ziran, maitasun askoren jabe, baña, ardirik ez. Eta, Praisku mendira bidetan jarri danean, oge barruan, Potolo'k emazteari:
 "Arrima, arrima Paskualatxo,
 ezer ez dabenak, badau suerterik asko".
 —Ori egia izango da; baña, diruak lagundu egiten dau.
 — Dirua izan da ere, askotan egia gertatzen da olerki onetan esaten dana:

Lorea erne zan
 gorri panpoxa
 maitasunaren larrosa...
 Bion
 biotzetik
 genion
 ontzia presta...
 Ontzia gorritz
 odolez bero
 amesez pil-pil...
 Negua eldu
 otzetan ixil...
 Orr-irtete gutxi
 pasata gero...
 Kontuz!
 Ez ikut
 larrosa gorria
 erdi-bi dago
 ontzia.

ALBISTEAK

OLENTZERO BEGI-GORRI

Aurtengo kantuetan ez dau jan eta edan besterik egiten:

Ofentzero begi-gorri
Nun arrapatu dek arrai ori...
Orra, orra, gure Ofentzero
pipa ortzian duefa eserita dago
kapoiak ere baitu arrautzatxuakin
biar meriendatzeko botiffa arduakin.

Besteak jarraitzen dau:

Ofentzero guria ezin degu ase
bakarrik jan dizkigu amar txerri gazte
saiaski ta sofomo makiña bat este...

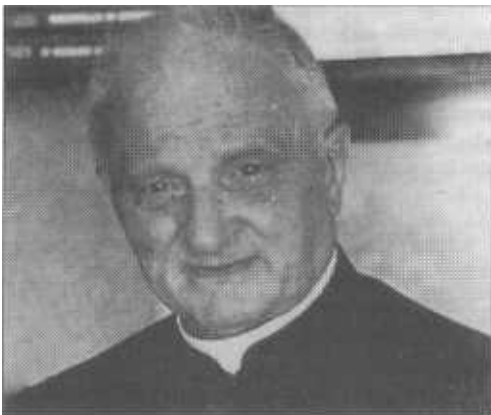
– Sankristau batenak izango zirefa esan dozu.
– Bai, afa izango zirian; baña, abadeak be ez dira fo egin bada ez badako gauzak atarutzen. Iñoz be irakurri dozuz Koproyenak?
– Ez dakit zer diran be.

Bertoak dira. Guztiak era onetakoak:

Don Fefix Tronbon zan asto puxantak
eta ontzia apurtu dabelako neskame xarmantak
emon deutso iperdian afako ostiko gafanta.
Neskameak miñez eta tatarrez
sudurrak bete deutsoz puzkarrez.

Gitxien usten dauenak
berak artzen dau
merezitako erantzuna.

ILDA GERO / SALDA BERO

Gabon-afdi onetan, sekufako omenafdia egin deutso Oiar-tzun'go Udafak D. Manuef Lekuona'ri.

Bai, irakurri neban; gañera, aste osokoa.

– Euskafzaindia be an egon da.
– Artifferi aundia eraman dute; Haritschefhar lendakaritik asi eta José María Satrustegi'k jarraitu beste fagun piffo batekin.

Orreri esaten jako gure errian: Ifda gero / safda bero. Bizirik dagoanari goserik iltzen laga eta ondoren olfo-salda ederra emon nai...

– Bide txarretik afdendu eben Xenperrenak bere aurka, izenpetu gabeko paper euskafdunetan, esan da gero.

– Zer edo zer entzunda daukot: Paper a idatzi ebanak, ondo ekiela euskeraz.

Betirako mingoitzez beteta utzi eben danen artean...

– Orain, dana konpondu nai.

– Ifda gero, safda bero.

FEDERA AURRERA DOA

– Fedeko egiak aurrera egin dezake, afa?

Zergaitik, ez? Gizakia aurrera doa etenik gabe bere jakindurian.

– Ori edonork daki, geroz eta geiago argitzen dituefa mundu onetako egiak; baña, Fedearenak...?

– Bardin.

– Bai, baña...

– Gauza bat da Fedea argitzea eta beste bat, Fedea afdatzea.

– Ori diñot, ba, neuk.

– Aurra, amaren sa-beletik asita, ez da ez gizon ez emakume; baña, beregan ditu gizon-emakume izateko bear dituen aafmen osoak.

– Bai, ondo azten ba'da.

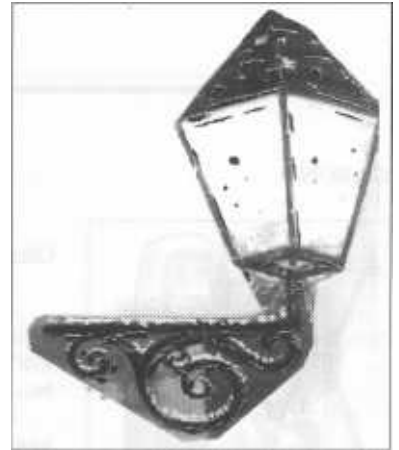
– Orixe, ondo azten ba'da, izakia afdatu gabe; bere nortasuna eta egiturak afdatu gabe. Iru anka edo fau esku ipintzen badeutsaguz, orduan afdatu egingo degu.

– Entendintzen dautzut: Gauza bat da Fedea argitzea eta beste bat Fedea afdatzea.

– Gari-afea ereintzen ba'degu, gariak urten bearko dau eta ez iraka edo fekittar-befarra.

– Fedea argitu, aurreragotu... baña, ez afdatu. Ori af da?

– Bai, orixen da.

MOCTEZUMA

Oporrak igarota, ikastaroa berriro asi dogu. Mexiko'ko istoria darabifgu ikasgai.

Hernán Cortés an agertu zanekoa?

– Eta, ango burrukak.

– Buruzagia Moctezuma zenekoa?

– Bai. Gerbaxio'ri gafdetu deutso irakasfeak ia nor zan mexikotarren buruzagi ori.

– Gerbaxio, larri jatzen danean, totef egiten dau...

– Neure istoriako programa eukan eskuetan eta neuk ferro artean "Moctezuma" idatzita neukon. Gerbaxio'k anka erabiften eben neu jotzeko, ia neuk argitasunik ematen neutson...

Eta, zur zer egin dozu?

– Neuk esan deutso irakurteko, fetzeko: Letuzak.

– Eta, Gerbaxio'k?

– Nor zan mexikotarren buruzagia, gafderari, gorri-gorri para eta onefa erantzun dau: Le... fe... fe.... fetuzak!

Bartofu Arropaingo

